

FORANTIK

Medlemsblad for Antik-Historisk Selskab

Efterår 2008

FORANTIK 5

Medlemsblad for Antik-Historisk Selskab

Ølbyvej 15, 7600 Struer

Tlf. 97 56 81 81 E-mail: benny.boysen@mail.dk

Hjemmeside: www.antikhistorie.dk

CVR Nummer 29 55 13 24

Bankforbindelse: Andelskassen MidtVest Reg. Nr. 5977 Konto: 101405-3

Bestyrelse:

Formand: Benny Boysen, Ølbyvej 15, 7600 Struer Tlf. 9756 8181

Næstformand: Leif Bech, Grøndalvej 14, Hvidbjerg 7790 Thyholm Tlf. 9787 1658

Kasserer: Nina Bernth-Andersen, Lucernemarken 17, Resen 7600 Struer

Tlf. 9786 1911

Sekretær: Louise Westenholz, Marievej 3, 7752 Snedsted Tlf. 4021 6367

Øvrige medlemmer:

Niels Høj Jørgensen, Kastanievænget 40, 7800 Skive Tlf. 9751 1356

Mogens Markusen, Poul Gerness Vej 22, 7430 Ikast Tlf. 9715 2161

André Ebbesen, Spøttrupvej 31, Tjørring, 7400 Herning Tlf. 9726 9249

Antik-Historisk Selskab er oprettet maj 2006 på initiativ af en række antikvitetsinteresserede mennesker i Midt- og Vestjylland. I selskabets vedtægter er anført, at selskabets virkeområde primært er det midt- og vestjyske område, og "Selskabets formål er inden for sit geografiske virkeområde gennem foredrag og kurser samt ved kulturelle og debatskabende arrangementer inden for den folkeoplysende ramme at formidle viden og udveksle erfaringer omkring antikviteter og den kulturhistorie, der er knyttet til disse. Derudover afvikles der ekskursioner med samme formål".

Nye medlemmer optages i selskabet ved henvendelse til et af bestyrelsens medlemmer. Det årlige kontingent udgør kr. 200.- for et fuldt medlemskab. I forbindelse med et fuldt medlemskab kan også optages associerede medlemmer til halvt kontingent – Associerede medlemmer har ikke stemmeret på generalforsamlingen, men deltager på lige fod med andre i selskabets arrangementer.

FORANTIK redigeres af et udvalg med formanden som ansvarshavende redaktør, som også har skrevet alle usignede artikler, men bladets spalter er åbne for indlæg fra medlemmerne. Udkommer mindst 2 gange årligt.

FORANTIK: ISSN 1902-5467 (Papir-udgaven)

FORANTIK: ISSN 1902-5483 (Online-udgaven)

Sæsonstart

Så er vi godt i gang med efterårssæsonen. Som meddelt allerede før sommerferien havde selskabets medlemmer i august gratis adgang til antikudstillingen i den gamle købmandsgaard i Doverodde, og det var der en del, som benyttede sig af. Flere fik hilst på hinanden i september ved busekskursjonen til museerne Kongernes Jelling og Ehlers Samling i Haderslev. Det er dejligt, når der er god opbakning til vore arrangementer og medlemmerne udtrykker glæde over at være med.

Nu prøver vi noget nyt. Som det fremgår af arrangementsoversigten på de følgende sider, laver vi eksperimentet "Fyld bilen op". Hvis der er medlemmer, som ønsker at have selskab til f. eks. et besøg på et fjernereliggende museum, udstilling eller samling, så er der mulighed for at fylde bilen op med andre interesserede og få tilskud til benzinen. Det er egentlig ikke noget, som nødvendigvis behøver at foregå i selve AHS regi, men vi vil gerne tage imod tilmeldinger og prøve at koordinere sådanne initiativer blot vi får besked om dem i så god tid, at de kan bekendtgøres i FORANTIK og det betyder, at det måske skal være i op til flere måneder før selve arrangementet. Vi kan dog også bringe tilbudene på vores hjemmeside, men det betyder, at vi ikke når ud til alle medlemmer.

Første eksperiment er en tur til det privatejede museum i bygninger fra den gamle nedlagte kobbermølle lige syd for den danske grænse, hvor der er udstilling af den produktion af messing- og kobbervarer, som foregik her fra begyndelsen af 1600-tallet frem til 1962, hvor hele industrimiljøet stod i fare for at forsvinde, hvis ikke læreren Bodo Daetz havde grebet ind og dybt i egne lommer. Se omtalen af stedet inde i bladet.

Som indlæg i dette nummer af FORANTIK findes også som tidligere bebudet en aktuel oversigt over medlemmerne af Antik-Historisk Selskab, altså de medlemmer, som har betalt kontingent for indeværende sæson, der løber frem til udgangen af marts 2009. Da FORANTIK havner på flere biblioteker bl. a. Det kongelige Bibliotek og lægges på Internettet har vi besluttet at medlemsoversigten skal være et løst indlæg, som ikke kommer videre end til vore medlemmer, som således får mulighed for at kontakte hinanden og evt. aftale samkørsel til nogle af arrangementerne, som jo ikke kan ligge lige centralt for alle.

Vi har ligeledes i bladet givet en oversigt over, hvad vi på nuværende tidspunkt arbejder på at få arrangeret til forårssæsonen, men heraf er kun enkelte dele helt på plads, men sikkert er det, at vi i marts gentager et dagseminar på Borbjerg Mølle kro, og vi har aftale med en professionel konservator om et indlæg om håndtering og pleje af antikviteter. Så det er allerede nu en ide at sætte et stort kryds i kalenderen ved 29. marts 2009. Den dag, hvor sommertiden begynder og vi spiser morgenmad sammen på den idyllisk beliggende kro ved møllesøen.

På gensyn!

Efterårets program

Onsdag 15. oktober 2008

”Fyld bilen op tur”

til Kobbermølle-museet ved Flensborg. Der arrangeres tur til museet i private biler, således vi er fremme ved museet kl. 13. Det er aftalt, at vi kan få en guidet rundvisning på museet, som fortæller om produktionen på den fabrik, som fra begyndelsen af 1600-årene frem til 1962 forsynede store dele af Jylland og Fyn med kobber- og messinggenstande. De, som har lyst at deltage, tilmelder sig hos formanden senest 9. oktober og med oplysning om, hvorvidt man er villig til at køre og stille bil til rådighed.

Deltagerne må regne med at skulle betale ca. kr. 100.- til benzin. Men AHS betaler for rundvisningen på museet. Deltagerantal vil afhænge af, hvor mange der tilmelder sig for at køre. Er der for få chauffører gælder ”først til mølle” princippet. Se omtalen af Kobbermøllen længere fremme i bladet.

Mandag 20. oktober kl. 19

Dekorerede danske glas

I foråret i år udgav Niels Andersen og Torben Errboe bogen ”Dekorerede danske glas” med undertitlen ”Blomsterslebne og emaljemalede” efter at have gennemført et bemærkelsesværdigt stykke forskningsarbejde.

Det er lykkedes at få forfatterne til Struer for at holde foredrag på Gimsinghoved Kunst- og Kulturcenter om deres bog og pionerarbejdet bag den.

Foredraget arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet. Deltagerbetaling kr. 50.- heri er inkluderet en kop kaffe i pausen. Alle er velkomne, så benyt lejligheden til at tage glasinteresserede bekendte med.

Kørselsvejledning til Gimsinghoved:

Til Gimsinghoved Kunst- og Kulturcenter kommer man fra hovedvej 11 ved at dreje ind mod byen i lyskrydset ved Safari Caravan (byens sydlige udkant). Ca. 400 meter længere fremme (lige før Falck) drejes til højre. Her er skiltet efter Gimsinghoved, som er en stor gammel proprietærgård på venstre side, når man er kommet op ad bakken.

Mandag 3. november kl. 19

Kursusstart i Antikvitets-kompetence – se særlig omtale

Mandag 17. november kl. 19

2. kursusaften i Antikvitets-kompetence – se særlig omtale

Mandag 1. december kl. 19

Besøg på Holstebro Auktioner

I lighed med tidligere år får vi lejlighed til at besøge auktionshuset på Stationsvej 76 i Holstebro aftenen før en stor indboauktion, og hvor der ligeledes er opstillet og gjort klar til en kunstauktion lørdag den 6. december. Der bliver lejlighed til at foretage eftersyn ligesom auktionsleder Hans Jørgen Eriksen sammen med medarbejdere fra auktionshuset vil gennemgå, hvorledes en auktion er opbygget og besvare spørgsmål.

Medbring selv kaffe og brød, således det ikke er nødvendigt med tilmelding til arrangementet.

Stationsvej er en sidevej til Ringvejen uden om Holstebro. Ved Færch Plast drejes ind mod byen, og 100 meter længere fremme står skiltet, der viser ind til auktionen.

Mandag 8. december kl. 19

3. kursusafsnit i Antikvitets-kompetence – se særlig omtale.

Mandag 15. december kl. 19

Medlemsaften i Herning

Vi mødes på Kulturellen i Nørregade Herning (Tidligere Nørregades skole), hvor museumsinspektør Inger Lauridsen fra Tønder Museum vil fortælle om "Knappernes kulturhistorie" som er et emne Inger Lauridsens har beskæftiget sig med i mange år. Foredraget arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet. Deltagerbetaling kr. 50.-

Bestyrelsen sørger for at der er nogle kander kaffe samt klejner og andet som hører hjemme ved den tilstundende jul – det er inkluderet i deltagerbetalingen.

Efter kaffen leverer selskabets kasserer Nina Bernth-Andersen et let causeri over emner "Længe leve den dårlige smag". Det er ikke nødvendigt med tilmelding, men arrangementet er kun for medlemmer.

Antiktur til London

Af Benny Boysen

I FORANTIK nr. 3 – Efteråret 2007, nævnte jeg muligheden for hjælp til de, som var interesserede i at tage flyveren til London for at være med på et par af de store antikmarkeder i og ved byen.

Jeg vil her lige gentage, at jeg er i London med en rummelig bil, når Sunbury Antiques Market (www.kemptonantiques.com) afvikles tirsdag den 24. februar 2009 samt dagen efter på det store Ardingly marked (www.dmgantiquesfair.com).

Har man interesse i at deltage, prøv da først at læse artiklen på side 9 i FORANTIK 3 og skærper den interessen, er man velkommen til at kontakte mig for nærmere oplysninger.

Kursusrække:

Antikvitets-kompetence

Også i denne sæson gennemfører Antik-Historisk Selskab er række aftenkurser i Antikvitets-kompetence på Gimsinghoved Kunst- og Kulturcenter i Struer. Kursusleder vil være selskabets formand, men der vil også medvirke flere gæstelærere fra selskabets medlemskreds.

Kursusaften er mandage fordelt over hele sæsonen, men er semesterinddelt med 3 aftener i efteråret og 5 i begyndelsen af 2009. For at deltage i hele kursusrækken betaler selskabets medlemmer kr. 350.-. Ønsker man kun at deltage i enkelte af kurserne betales kr. 50.- pr gang. Kursusrækken er også åben for ikke-medlemmer, som betaler kr. 400.- for hele forløbet eller kr. 60.- pr. gang. Medbring selv kaffe. Det er muligt at købe sodavand i lokalet.

1. aften: Mandag 3. november 2008 kl. 19:

Introduktion, antik generelt og øvelser i stilhistorie samt gennemgang af relevant litteratur til nærmere selvstudium.

2. aften: Mandag 17. november 2008 kl. 19:

Sølv m.v. – Hvad er sølv, og hvad er ”Det-som-ligner”. Håndbogsarbejde med øvelser i at identificere mestrene bag danske sølvarbejder. Kursisterne opfordres til selv at medbringe sølvvarer eller ”Det-som-ligner”.

3. aften: Mandag 8. december 2008 kl. 19:

Gamle glas. Glas er et meget stort samlerområde, men hvordan kan man se, om et glas er gammelt? Kan man identificere fabrikken, hvor det er fremstillet, m.v.? Gamle (og nyere) glas vil blive præsenteret fra medlemmernes egne samlinger. Kursisterne opfordres til selv at medbringe eksempler på egne glas. Asger Andersen vil fremvise eksempler fra sin samling af små glas.

4. aften: Mandag 5. januar 2009 kl. 19:

Keramik og fajance. Keramik er en betegnelse, som dækker alt, hvad der er fremstillet af forskellige ler- og jordtyper. Lige fra mursten til kongeligt porcelæn. Det vil være en aften, hvor vi breder os lidt rent emnemæssigt, men har særlig opmærksomhed omkring danske fabrikker som Kähler og Alumina.

5. aften: Mandag 19. januar 2009 kl. 19:

Bornholmsk industrikeramik. AHS bestyrelsesmedlem kunsthistorikeren Nina Bernth-Andersen, giver indblik i historien og produktionen i de bornholmske keramiske værksteder, som udviklede sig til egentlige industrier, f. eks. Hjorth,

Søholm og Michael Andersen & søn. Også denne aften er man velkommen til at medbringe eksemplarer fra egne samlinger.

6. aften: Mandag 2. februar 2009 kl. 19:

Porcelæn. Her gennemgås en generel porcelænshistorie i meget store træk, hvorefter vi koncentrerer os om de danske fabrikker som Den kongelige Porcelænsfabrik, B&G, Dahl Jensen og Lyngby (Københavns Porcelænsmaleri). Der vil blive præsenteret litteratur til fortsat selvstudium. Det er vigtigt selv at medbringe, hvad man evt. gerne vil vide mere om – også gerne noget, som er produceret i udlandet.

7. aften: Mandag 16. februar 2009 kl. 19:

De uædle metaller. Her er kursuslederens hjemmebane. Metaller som messing, kobber og tin er p.t. gledet lidt i baggrunden. Det er en skam for det er rigtigt gode studieobjekter, som indeholder en masse stil- og kulturhistorie. Tag med, hvad I kan bære. Kursuslederen påtager sig evt. lidt hjemmearbejde, hvis det bliver nødvendigt for at finde et facit.

8. aften: Mandag 2. marts 2009 kl. 19:

Malerier. Hvorledes identificerer man en kunstner og hvor findes der oplysninger, og er netop denne kunstner noget værd rent økonomisk? Der gives eksempler på litteratursøgning og en professionelt arbejdende malerikonservator giver gode råd om f. eks. rensning, opbevaring og restaurering. Hvad kan man selv gøre, og hvad skal man absolut holde sig fra?

Bemærk, at kursusrækken er åben for alle interesserede.

Arrangementer under planlægning til 2009

Vi løfter lidt af sløret for, hvad der kan komme til at ske i forårssæsonen 2009, hvilket vil komme til at fremgå med endelig datofastsættelse i næste udgave af FORANTIK.

Udover færdigafvikling af kursusrækken om antikvitets-kompetence, vil vi forsøge at lave et minikursus med titlen ”**Hvorfor og hvordan registrerer jeg min samling**”. Skal en samling, som er erhvervet gennem mange år, bevare en værdi og ikke blot imponere ved sin størrelse, så er det nødvendigt at holde styr på alle de data, man har samlet i årenes løb, og hertil en den menneskelige hukommelse et alt for skrøbeligt opbevaringssted.

Vi håber at få held til at arrangere et samlingsbesøg hos en mand, der gennem mange år har samlet eksempler på **fajanceproduktionen fra Aluminia**. Det vil sikkert blive arrangeret som et "Fyld bilen op" – besøg.

Der er reserveret plads på Borbjerg Mølle Kro 29. marts 2009 til endnu et dagseminar om antikviteter. Et af foredragene er på plads, idet vi har indgået aftale med konservator Tina Kramer fra det alsidige konservatorfirma i Vendsyssel **Kramer Moltke konservering og restaurering** (www.kramermoltke.dk) om et foredrag i samarbejde med Folkeuniversitetet med titlen "**Hvorledes passer og plejer jeg mine antikviteter**". Her vil blive givet gode råd om håndtering, opbevaring og om, hvad man selv kan gøre, og hvad man absolut skal holde sig fra.

Til dagseminaret vil vi også gerne have medlemmer fra selskabet til at levere 15 minutters indslag om emner, samlinger, undersøgelser og lignende, som optager dem i antikvitetsammenhæng. Lav allerede nu aftale med et af bestyrelsesmedlemmerne.

Antik i oktober

Oktober synes at være en god antikvitetsmåned. I dagene 2. – 5. oktober afholder Dan-fair det velkendte "**antik aabenraa**" med antikviteter, kunst og design i det nybyggede Compass Congress Center ved Rødekro.

Også i Aalborg har ordet design sneget sig ind for at give appel til en større publikumsflade. Aalborg Kongres & Kultur Center afholder i dagene 17. – 19. oktober **Antik & Design 2008**.

Samlerforening Syddanmark inviterer søndag 26. oktober kl. 10-16 til **Samlerudstilling og byttemøde** på Søgården i Brørup – adressen er Stationsvej 11, 6650 Brørup. I indbydelsen hedder det: Samlere fra hele landet inviteres til landets måske største samlerudstilling og byttemøde. Samlere, der vil vise deres skatte frem, som de har samlet på i årevis, har nu muligheden for at fremvise deres samling eller komme og bytte til det, de lige går og mangler. Der er mulighed for at klikke sig ind på www.samlerudstilling.dk og se alle detaljer, og hvem der foreløbig er tilmeldt. Entreen her er kr. 20.- Det koster kr. 75.- at være med som gæstestiller.

Endelig må det ikke glemmes, at lørdag den 1. november afvikles i tidsrummet 8-16 **Stumpemarkedet** i Messecenter Herning. Det er blevet et populært udflugtsmål for mange, som søger efter ting og sager til samlingen. Entreen har nu bevæget sig op på kr. 70.-

Kobbermøllen ved Kruså

Den gamle kobbermølle nord for Flensborg var for år tilbage en af det danske monarkis største fabriksvirksomheder. Fabrikken blev grundlagt i begyndelsen af 1600-årene af Christian IV.

I Krusådalen var der gode muligheder for at benytte vandkraften som energikilde – selv i tørre somre. Råmaterialet var kobber fra Norge, som indtil for 120 år siden kunne sejles direkte til kobbermøllen.

I løbet af 1700-årene udviklede kobbermøllen sig og leverede bl. a. materiale til tagdækning af de danske slotte, ligesom fabrikken var hovedleverandør til det kongelige skibsværft af metalplader, stænger og rør.

I løbet af årene blev kobbermøllen flere gange ødelagt af brand og krig, men de gunstige naturforhold var årsag til, at møllen genrejstes – hver gang.

En stor del af produktionen bestod af vandkedler, kasseroller, varmedunke, æbleskivepander og de såkaldte "Flensborgkedler". Det var i perioder stemplet med det kongelige navnetræk eller ejerens initialer.

Efter anden verdenskrig producerede kobbermøllen store mængder af kobber- og messingting. Efterspørgslen var stor, men i slutningen af 1950'erne gik det hurtigt ned ad bakke. Maskineriet var nedslidt, og vandhjulet i Kruså stoppede i 1962 efter mere end 350 aktive år på stedet, og det hele stod til at forsvinde, hvis ikke læreren ved den danske skole Bodo Daetz havde grebet ind.

Bodo Daetz købte og restaurerede de gamle arbejderboliger, således den del af fabriksmiljøet kunne bevares, og da den firkantede tårnagtige bygning, der nærmest var selv kobbermøllens vartegn, blev ledig købte han sammen med sin hustru Gisela også den og indrettede her et museum med den kobbersamling, han havde begyndt allerede ved sin ansættelse ved den danske skole i byen Kupfermühle i 1957.

Museet rummer i dag mere end ægteparrets oprindelige kobber- og messingsamling, for de har i tidens løb fået gaver fra mennesker, hvis familie har haft tilknytning til værket, som var i gang endnu, da Daetz blev ansat i byen.

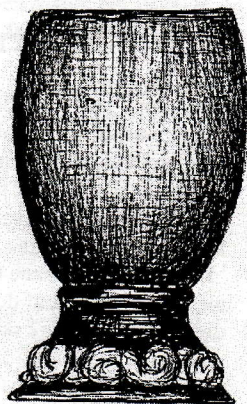
Det har været kærkomne gaver, for under verdenskrigene blev der i Tyskland tvangsindsamlet kobber og messing, som skulle omsmeltes for at anvendes i krigsindustrien, og ved den lejlighed forsvandt også fabrikkens egen prøvesamling af, hvad der var produceret på stedet gennem tiden.

Ægteparret Gisela og Bodo Daetz har tidligere modtaget Grænseforeningens kulturpris for deres enestående indsats med at redde dette industriminde.

Ak nei, hvor er Pepita kjær!

Af Asger Andersen

*O Kjøbenhavn!
Pepitas Navn
hos dig vil længe staa i Minde.
Thi sikkert seer
du aldrig meer
en saadan fyrig Dandserinde.
Jeg siger ikke meer end sandt er:
Det Blik som tusind Diamanter
kan røre selv den haarde Steen.
Hvis inte, saa kan hendes Been!*

Den 14. september havde Benny Boysen inviteret til reception i Historiens Hule i Struer, og i den forbindelse erhvervede jeg et pepitaglas med tinbesætning.

Om aftenen, hvor jeg sad og glædede mig over min nyerhvervelse, fik jeg lyst til at vide lidt mere om Pepita og gik derfor ind på Internettet. Det viste sig, at danserinden signora Pepita de Oliva havde Danmarkspremiere med to forestillinger på Casino-Teatret i København den 14. september 1858 – altså nøjagtigt 150 år før mit lille indkøb!

Pepita de Oliva var født i Madrid i 1830, og den 29-årige danserinde var kendt på de europæiske scener. Hendes ankomst til København vakte stor opsigt – som Maddonnas ville gøre det i dag. Aviserne skrev om hende. Hendes mandlige tilbedere flokkedes omkring Hotel d'Angleterre. Der blev skrevet skillingsviser om hende, og der blev fremstillet og solgt merchandise i store mængder – selv om dette begreb endnu ikke var opfundet.

Pepita optrådte på Casino i en måned for en stjernegage på 4000 rigsdaler for 20 forestillinger, og var derefter på Folketeatret frem til 1. december 1858. Skaren af fans ligefrem sørgede, da hun rejste fra byen.

Men berømmelse er en skrøbelig ting. Da Pepita 3 år senere kom til København fra 8. april 1861 til 13. maj, fik hun kun en lille notits i avisen, og der var ingen fans, der lavede optøjer på Kongens Nytorv. Man havde helt andre ting at tænke på – måske det oprækkende vejr sydpå, der brød ud i 1864. Pepita rejste igen. Giftede sig med en rig englænder, men døde i Turin i 1868, kun 38 år gammel.

Pepita ville for længst være blevet glemt, hvis ikke hendes navn var blevet bevaret i forbindelse med moden – det pepitaternede stof - og glassene. Foruden Pepitaglas i forskellige varianter findes der lommeflasker med Pepita i relief (sandsynligvis fra Fyns Glasværk) og glaskrus med porcelænslåg med Pepita i emaljemaleing (eksempel i Thisted Museum).

Ifølge bogen "Danske Glas fra 1825 til 1925" optræder pepitaglas første gang i Holmgaards priskurant 1867 som "Pepitaglas 1/24 pot", men det nævnes i et håndskrevet notat i priskuranten fra 1853 i forbindelse med en lageroptælling, så glasset er altså produceret før 1867. I glasbogen står der, at Pepita var i København i 1856, men det må være en fejl, så mit bud er, at glasset kom i produktion i 1858 eller 1859.

Holmegaard producerede pepitaglas frem til 1950erne. De sidste år mest som grønne glas, men de er bl. a. også lavet med frosted overflade og altså med tinbesætning. Glasset med tinbesætning er sandsynligvis fra 1920erne, hvor det var moderne med grønt eller violet glas med tinbesætning. Også Kastrup og Aalborg Glasværker har lavet pepitaglas, men de er med en kort massiv stilk og skrå fod. I følge glasbogen har Fyns Glasværk også lavet pepitaglas, der skulle ligne Holmegaards, men have massiv stilk.

I glasbogen er der også afbilledet to klare pepitaglas med hul stilk "Bevaret på en gård i Rold Skov med god tradition for at være gjort på Conradsminde".

Nu er problemet, at Conradsminde Glasværk i 1857 blev opkøbt og produktionen overført til Mylenberg Glasværk (1853-1863) – så der er noget, som ikke passer sammen. Har Conradsminde lavet denne type glas, før Pepita kom og gav navn til glassene? Eller er glassene lavet på Mylenberg? Eller er det måske Holmegaardglas, der har fået en fejlagtig tradition hæftet på sig?

Ja! Sådan er det!

Jeg fik lidt at vide om Pepita, men straks melder der sig nye spørgsmål, og svarene blæser i vinden ligesom svaret på, hvad der gjorde Pepita de Oliva så tilbedt i 1858. Der må da have været mere end diamantblikket og de to pæne ben.

Andelskassen

er tæt på når du har behov for det

Ring og få en aftale, for sammen kan vi mere

Andelskassen MidtVest

Vilhelmsborgvej 38, Linde, 7600 Struer tlf. 87993735

En sølvske i munden

Som antikvitet er den lille teske ganske værdiløs, men den er nu ganske interessant alligevel. Jeg fandt den violinskaftede teske af sølv i en rodekasse hos en bekendt. Den havde levet livet hårdt. Skaftet har fået et knæk, som ikke kunne rettes helt ud, og laffet er fyldt med bidemærker, hvoraf et enkelt har perforeret det tyndslidte sølv. Årstallet 1789 er banket ind på bagsiden af skaftet sammen med et par mestermærker, som selv Bøjes grundige bøger om danske sølvmærker ikke kender.

En lille prikgraving siger PGS – det er et gammelt ejermærke, som kunne være nødvendigt, dengang man selv måtte medbringe sit spisebestik, når man var indbudt til fest. Man skulle jo gerne have sit eget med hjem igen. Der er nogle bladagtige gravinger bag på både den violinformede del af skaftet og på laffets runding. Det meste er nu slidt af eller forstyrret af tandmærker.

At være ”født med en sølvske i munden” er en gammel talemåde, der fortæller, at man er født til rigdom af velhavende forældre, men det at give et barn en sølvske i munden, var i ældre tid noget, som mange forældre kendte til.

En ældre kone viste mig før nogle år siden lidt stolt en sølvteske og fortalte, at den var det eneste bohave, der var blevet reddet med ud, da slægtens gård i Måbjerg ved Holstebro for mange år siden nedbrændte. Forklaringen var, at da branden blev opdaget, havde man resolut grebet barnet i vuggen og fået det båret ud. Den lille havde sølvteskeken med ud i hånden.

En sølvteske var datidens bidering. Når de ømme gummer meldte sig for de første tænder, kunne barnet selv sørge for en passende massage med en sådan ske. Den lille hånd kunne få et godt greb om skaftet, og laffets runding og kanter var gode at klø med og bide i.

Min lille nyerhvervelse har kendt til samme brug. Med sine mere end 200 år har den tjent som kløpind og bidering for adskillige småbørns ømme gummer, for alle skeens skamferinger, slidmærker og brugsspør kan ikke fremkomme ved normal brug af en teske, og en enkelt baby har næppe kunnet slide laffets sølv så tyndt.

En sølvske i barnets mund havde yderligere den fordel, at man på den kunne høre, når tanden havde fået sit endelige gennembrud.

*Kun på en sølvske det høres kan,
At du har fået den første tand.*

Således digtede Grundtvig i et af sine poetiske skrifter. Han har nok kendt til skikken fra sine egne børn. Skulle monstro det prikgraverede PGS på min ske stå for Pastor Grundtvigs Søn? – Næppe!

